

BYGD OG BY

ORGAN FOR LANDSBYGDA

Nr. 1

Januar

1945

HVA HAR 1944 GITT OSS OG HVA VIL 1945 GI OSS?

1944 er gått over i historien; vi vet hva det ga oss av gleder og sorger. De aller fleste av oss ikke bare trodde, men folte os absolutt sikre på at 1944 skulle bringe oss fred. Det har derfor vært en bitter skuffelse at vårt ønske og håp ikke gikk i oppfyllelse. Men denne skuffelse må ikke føre til at vi mister motet og glir over i en fatalistisk sløvetstilstand, da har de nazistiske udyr oppnådd sin hensikt. Året som gikk har ikke bragt bare skuffelser, det har bragt de største resultater siden denne krigs begynnelse. Det var de store begivenheter som fant sted på frontene sommeren 1944 som fikk oss til å se for optimistisk på utviklingen. Den Røde Arme kastet tyskerne tilbake over veldige områder helt fram til den sentrale del av Polen. I juni gikk de allierte tropper i vest til storm på den uinntagelige atlantehavsvoll. De allierte tropper, sammen med franske friskarere, feiet det vesentligste av Frankrike rent for nazistiske bøddelhorder. På utrolig kort tid ble de kastet tilbake til sine egne grenser. Belgia og deler av Holland ble befridd. Den Røde Arme åpnet en ny offensiv på sydfrenten som førte til at Romania og Bulgaria kapitulerte. De russiske troppers raske framrykning vestover på Balkan i forbindelse med Titos tropper i Jugoslavia førte til at tyskerne trakk seg ut av Grekenland da de sto i fare for å bli avskåret. Russernes offensiv har fortsatt utover høsten og vinteren i et langsommere tempo, men dette har allikevel ført til at Ungarn er vristet ut av tyskernes klør. Videre har Finland kapitulert. Den tyske nordfront mot Russland er på det nærmeste likvidert. Vi skal avholde oss fra å komme med noen profetier om hvilken innflytelse dette kan ha for en snarlig befrielse av Norge da vi selvfølgelig intet kjennskap har til de alliertes operative planer.

I årets siste måned satte tyskerne i gang en propagandaoffensiv som hadde

til oppgave å stive opp stemningen i Tyskland såvel som hos sine leiesvenner i de områder tyskerne enno holder besatt. Samtidig som den også vilde føre til å spre pessimisme hos svake elementer. Tyskernes offensiv har selvfølgelig ingen som helst innflytelse på det endelige resultat. Den kan i høyden føre til en forlengelse av krigen, men det motsatte kan også bli resultatet. Men det som i kanskje høyere grad har opptatt oss enn tyskernes propagandaoffensiv, er begivenhetene i Grekenland. Som vi tidligere har anført var det begivenhetene i Romania, Bulgaria og Jugoslavia som førte til at tyskerne forlot Grekenland. Engelske tropper kom så og besatte områdene etter hvert som tyskerne trakk seg tilbake uten at kamphandlinger av større format fant sted. Mellom det greske folk og Churchill har det så oppstått et meget skarpt motsetningsforhold. På grunn av

KJÆRE LESERE!

Idet «Bygd og By» kommer med sitt første nummer finner vi det nødvendig for ordens skyld å gi en kort redegjørelse for hensikten med bladet. «Bygd og By» kommer i første rekke til å beskjeftige seg med bøndene og de problemer som reiser seg i forbindelse med deres yrke, såvel som landbefolkningens innsats i det nasjonale frigjøringsarbeid. «Bygd og By» vil støtte opp om heimefrontledelsen, om en sterk og handlekraftig heimefrontledelse som målbevisst kan sveise det norske folk sammen til den siste og avgjørende kamp for vår frihet. Vi vil på forhånd ha sagt fra at «Bygd og By» hensynsløst vil slå ned på en hver tendens som går i retning av å avskaffe demokratiske rettigheter og demokratisk forfatning i Norge etter krigen.

Red.komiteen.

tyskernes tilbaketrekning anerkjenner ikke grekerne engelskmennene som sine befriere og nekter å godta de menn som engelskmennene vil innsette som styre i Grekenland. Engelskmennene har så ved hjelp av fly, kanoner og mitraljøser forsøkt å overbevise det greske folk om at engelskmennene har rett til et slikt inngrep i det greske folks indre anliggender. Grekerne har enno ikke latt seg overbevise, og kampene pågår når dette skrives.

Et annet spørsmål som også har vært drøftet mann og mann imellom er den stillstand som har hersket på den polske front. Den Røde Arme har i lengere tid forholdt seg praktisk talt i ro. Kamp-handlinger av betydning har ikke funnet sted. Dette spørsmål må sikkert sees i forbindelse med at russerne måtte ha tid på seg for å sette istand transportlinjene før de gikk videre. Dertil kommer omleggingen fra sommer- til vinterutstyr og innsettingen av spesialutdannete vinterstyrker. Men stillheten på den polske fronten har nok også hatt sin årsak i den uenighet som har vært til stede mellom den polske heimefront og den polske regjering i London. Denne regjering består for en vesentlig del av feudale godseiere med en mentalitet som hører lengst svunne tider til. Disse herrer må få skylden for de forferdelige tilstander som det polske folk har levd under på tross av at Polen er et fra naturens side rikt utstyrt land. Det er derfor klart at russerne neppe har noen interesse av å ofre sitt blod for å befri et uenig folk. Imidlertid ser det nå ut til at denne anstøtsten er ryddet til side, og vi har derfor grunn til å tro at det vil bli en livligere virksomhet på den polske front med det første.

De beklagelige hendelser i Grekenland og Polen har vært ypperlig stoff for det göbbelske løgnpropagandaapparat, og de har vært i travelt virksomhet med å ta kelegge begrepene alle steder hvor nazistisk propaganda spredtes. Tross alt må konklusjonen bli: vi har grunn til å være fornøyd med utviklingen i 1944. Det er ingen grunn til pessimisme.

Hva vil 1945 bringe oss?

Vi skal avholde oss fra en hver form for profeti, bare anføre de ting som vi med sikkerhet vet, og da vil svaret på spørsmålet bli kort. Vi må innstille oss på at kamp, savn og lidelser er det året vil bringe oss. Men vi må også innstille oss på at det nye året skal gi oss fred og frihet, og for disse to goder er ingen

STÅ VAKT OM DEMOKRATIET

Dessverre er det en kjennsgjerning at det er krefter i virksomhet som har i sinne å innføre en form for et maskert diktatur etter krigen. Riktignok hviskes det om at dette er en nødvendig overgangsfarm, da det norske folk angivelig nå ikke skulle være egnet til å styre seg selv. En slik påstand er i seg selv noe stort sludder og en meget dårlig kamuflasje for skumle hensikter. Hvilke andre edle motiver de eventuelt vil påberope seg tør vi ikke ha noen sikker formening om, men vi kan være overbevist om at etterkrigsquislingene vil være like flinke til å smykke seg med «edle» motiver som quislingene. Det er et trist kapittel at vi ser oss nødsaget til å beskjefte oss med denslags etterkrigspekulanter mens vi befinner oss i den avgjørende og avsluttende del av kampen mot fascismen, men det er absolutt nødvendig at det norske folk blir gjort oppmerksom på den fare som er tilstede for et angrep på vår forfatning. Vi våger å påstå at det norske folk aldri har vært mere modent til selv å ha et ord med i laget enn nettopp nå. Derfor må det norske folk stå urokkelig i sitt krav om at kongen, regjeringen og de valgte stortingsrepresentanter inntar sine plasser igjen forsåvidt det ikke er personer som under okkupasjonen har opptrådt slik at de ikke lenger kan regnes blant nordmenn. Nye valg utskrives så hurtig som det er teknisk mulig å gjennomføre det.

ofre for store. For at dette kan skje må hver eneste mann og kvinne i Norge vise seg som norske menn og kvinner. (Vi snakker selvfølgelig ikke om disse utskudd som i årevis har vært villige redskaper i tyskernes hender.) I det år som vi nå er gått inn i må det være enhver mann og kvinnes ufravelige plikt, ikke en dag, ikke en time, ikke et minutt å glemme at vi er i krig med tyskerne. La hver handling, hvert ord bestemmes ut fra denne synsvinkel. Glemmer du det, da er du med på å forlenge savnet og lidelsen, du er med på å utskyte tidspunktet for krigens avslutning og dermed også tidspunktet for fred og frihet for det norske folk. Husk krigens varighet bestemmes ikke av tyskernes styrke alene, men i like stor målestokk av vår svakhet og unnfallenhet. Begynn det nye år med dette for øye. Red.

HAR BØNDENE VIST EN DÅRLIGERE NASJONAL ÅND ENN ANDRE NORDMENN?

Det tjener ikke til noe å forsøke å skjule at det er rettet — og fremdeles rettes — kraftige anklager mot bondene, hvor de beskyldes for å vise en meget unasjonal ånd. Vi mener derfor at det er riktig å ta dette spørsmål opp til grundig behandling for å få bragt på det rene om anklagen hviler på et reelt grunnlag, eller om det er andre årsaker som bevirker at slike anklager reises og vinner tiltro. Bondene beskyldes som kjent for å utnytte sin stilling som matprodusenter til å flå folk som er nødt til å skaffe seg litt ekstra mat, ved å bruke ågerpriser på sine varer. En annen klage går ut på at bondene viser en utpreget vrangvilje til å selge mat til nødstedte landsmenn, men foretrekker å levere varene til tyskerne til de av dem bestemte priser; priser som er så lave at det for flere varers vedkommende ikke dekker produksjonsprisene i dag. Som vi ser er det beskyldninger så omfattende at det er nødvendig at det blir tatt opp til behandling. Som regel avsluttes anklagene med den stående setning: «Men de skal få det igjen. Bondene skal få det igjen.» Slike uttalelser må vi på det bestemtteste ta avstand fra og advare mot, da de både i sin form og innhold ikke bare er skadelig under den nåværende situasjon, men direkte farlige. Vi må med en gang slå fast at det ikke var hensikten å sette bondene og den øvrige befolkning opp mot hverandre, vi vil forsøke å få bragt klarhet i om beskyldningene mot bondene er riktige eller uriktige. Vi akter ikke å bortforklare de negative strømninger som har vært tilstede hos bondene, men disse negative strømninger har i like stor målestokk vært tilstede hos den øvrige del av det norske folk. (Vi ser selvfølgelig bort fra de typiske utskudd blant bondene så vel som blant den øvrige del av befolkningen; de kommer i en klasse for seg selv.) Årsaken til de negative foreteelser blant det norske folk

Frivillig gir vi ikke slipp på våre demokratiske rettigheter. Med den norske grunnlov i hånden vil vi føre kampen for våre demokratiske rettigheter. Det er det norske folk som har valgt det sittende storting. Det er Hitler og hans lakeier som har avsatt dem, vi hverken kan eller vil godkjenne dette inngrep i vår forfatning.

finner man først ved å beskjeftige seg med den periode som varte fra avslutningen av den forrige verdenskrig og inntil begynnelsen av den nå pågående krig.

I. De negative strømningers årsak.

Norge hadde som bekjent under forrige krig en ren gullalder, det tjentes kolossale summer på krigen. Allikevel måtte det norske folk gjennomgå et økonomisk uvær som fikk hele vårt system til å ryste i sine sammenføyninger. For å holde oss til bondene fikk de en økonomisk påkjennning som tvang dem til å organisere seg på et rent kampgrunnlag (krisehjelpen) for å hindre en massefordrivning av bønder fra deres gårdsbruk. Ved siden av den agrarkrise som satte inn etter forrige krig kom den norske kronens tilbakeføring til pari som kronen på verket. Det var den forrige krigs storspekulanter som skulle innkassere den siste rest av profit. Og resultatet var en overforgjeldet bondeklasse, en voldsom arbeidsløshet, krise i eksportindustrien. Eksperter har regnet ut at denne manøvre har kostet det norske folk 2 milliarder kr. Som følge av det ovenfor anførte inntrådte en dyptgående forandring i den økonomiske struktur. Skjer det en forandring på det økonomiske område inntreder det en forandring i befolkningens tankegang, mentalitet og måte å bedømme tingene på.

Det var skyggen av den forrige verdenskrig og de bitre erfaringer som var høstet dengang som fremdeles lå over det norske folk da tyskerne overfalt oss natte til 9. april 1940. Ved siden av den økonomiske depresjonsperiode vi gjennomlevde i mellom krigsperioden er det en kjennsigning at mesteparten av de aviser som kom ut i denne periode var halvfasistiske i sitt innhold, og ved sin opptreden tillrettela de en politisk forvirring som i første omgang kom tyskerne til gode. Etter at tyskerne hadde drevet regjeringen ut av landet sto det norske folk uten ledelse innenlands. Først med disse kjennsigninger for øye kan man foreta en objektiv bedømmelse av det norske folks holdning i de snart fem år de har levd under nazistisk styre og vært bombardert med nazipropaganda. Det være seg bondene eller den øvrige befolkning.

Fortsettes i neste nummer.

KAN DERE KLARE Å HOLDE MUNN?

Dette spørsmål er rettet til dere som har vært hos bøndene og «hamstret» mat. Jeg har ikke tall på de gangene jeg har ergret meg over den skadelige og meningsløse meddelsomhet som gjør seg gjeldende i jernbanekupeene blant dem som har vært så heldige å få kjøpt litt mat i sekk eller pose. Jeg kan så godt forstå din glede, du husmor fra by eller industristrøk når du har vært så heldig å få kjøpt litt ekstra mat hos bøndene. For jeg har sett deg stå i de trøstesløse køene hvor du tålmodig har stått time etter time for å få kjøpt en altfor knapp rasjon; men la ikke denne glede forlede deg til å bli så meddelsom at så snart du ser et menneske du kjenner skal du på liv og død fortelle vedkommende hos hvilken bonde du har vært, for husk at det er meget sjelden at ikke den slags betroelser blir hørt av flere andre, og en betraktelig del av den slags betroelser er kommet tilbake til selgeren og har gjort ham nervøs og forsiktig. Her har dere en av årsakene til at bøndene er vrangt og ikke vil selge. Hold munn med hva du har og hvor du har vært!

VÆR PÅ VAKT MOT PROVOKASJON

Fra Heimefrontens ledelse har det gjentatte ganger vært rettet advarsel til folk om å være på vakt mot eventuelle provokasjoner, og etter hvert som kampen skjerpes og avgjørelsen nærmer seg stiger faren for provokasjoner. Vi vil derfor på det kraftigste understreke; etterkom ingen ordre som ikke kommer gjennom de kanaler som er utbygd av heimefronten. Det er ikke nok at eventuelle sirkulærer eller ordre er undertegnet H. L. Det er en meget lett sak for provokatører å sette H. L. under eventuelle provokatoriske sirkulærer. Kun de ordre som kommer gjennom de kjente kanaler og kontaktpunkter må etterkommes.

DET ER UTROLIG HVA IDIOTER KAN FORETA SEG

Vi har fått melding om at engelske fly natt til julaften foretok nedslipping av en del kulli matvarer som var ment som julegave til det norske folk. En av kassene som inneholdt matvarer havnet uheldig på taket av huset med hjertet i døra, med den følge at taket ble ødelagt. Småbrukeren som eier stedet viste seg å være en riktig jubelidiot. Han sprang hurtigst mulig avsted for å melde det passerte til tyskerne. Stedet ligger meget avsides så det var helt utelukket at tyskerne hadde kunnet finne sakene for man hadde rukket å fjerne det. Nå unnskyller mannen seg med at han måtte melde det til tyskerne for å få erstatning for hullet i taket.

Hellige enfold, eller avskyelige krypdyr.

LEGG EN BREMSER PÅ NYSGJERRIGHETEN

De gjennomsløste forhold på landsbygda i forbindelse med en aldeles forferdelig nysgjerrighet og trang til å skravle om alt de hører og ser er en sterkt medvirkende årsak til å vanskeliggjøre illegalt arbeid på landsbygda. For det finnes et betraktelig antall individer som mener seg hellig forpliktet til å stikke sin nese i hva naboen foretar seg. Og ser de en fremmed person settes straks fantasien og dermed munnen i virksomhet. De unnsker seg ikke for å gå rundt å spørre, og får de ikke et tilfredstillende svar blir de fornærmet, og da er fanden løs. Det skal sies til den yngre generasjons ros at de på dette område er bedre enn mange av de eldre. Selv om de eldre har levd mesteparten av sitt liv under forhold da det ikke var forbundet med noen fare å stikke nesen sin i andres saker, skulle man tro at de hadde lært litt i løpet av de siste 4—5 år, men de har øyensynlig intet lært, og vi ser oss derfor nødt til å gi dem en kraftig advarsel.

Fra nå av må all nysgjerrighet og trang til å skravle opphøre.

Med det nåværende godt utbygde underrettingsapparat må dere være klar over at dere i lengden ikke straffet kan fortsette deres skadelige virksomhet.